

נדהי ישראל במזרח הרחוק

מאת ג. קרסל

ראובן קשאני, "קהילות היהודים במזרח הרחוק": ירושלים תשמ"ב / 1982, עמ' 84.

תמונות, צילומים ומפה.

רוסה, כאשר יראו מהבריטאנים" (בספרו הנודע "אבן ספיר").

תבדלה זו יפה גם לשאר הקהילות במזרח הרחוק, בהבדל עיקרי שבמאה שלג-ובייחוד לאחר מלחמת רוסיה-יפאן, שתי מלחמות העולם הגיעו למדינתנו והן בני אירופה המזרחית והמערבית גם יחד והניחו יסודות לקהילה מאורגנת יחד עם התושבים הוותיקים. ומתאר המחבר את בתי הכנסת, שהם כיום מובן המרכזים הקהילתיים החשובים, אישים בולטים ומעמדם וכיו"ב. אף מעניק הוא לנו נתונים סטטיסטיים על אוכלוסיית הקהילות בעבר ובהווה גם יחד ועל פי רוב הוא משתדל לעדכן במידת האפשר נתונים אלה. וכך אנו מסיירים בעקבי המחבר באי. פואנג, הפיליפינים, המדינה הנוצרית היחידה במזרח הרחוק (הנוצרים מהווים בה כתשעים אחוזים מהאוכלוסייה), קהילת יהודים שם, שאפילו היא בעלת ותק רב, הרי עיקרו של ישוב זה, רובם ככולם של הישובים היהודים במזרח הרחוק, מאז המאה הקודמת ובנוסבות שונות, המתוארות כאן.

מכאן מגיע מחברנו לבורמה. שנתפרסמה ביותר אצלנו בשל יחסיה עם מדינת ישראל. כאן זוכה שלמה ריגמן, מחבר הספר "מסעות שלמה" (נדפס לפני מאה שנה לערך) להיזכר כנאשן שתיאר בדיעבד את הארץ הזו. אף מדבאים כאן כחביש-שלי-היה של שד"רים ירושלמיים, שהגיעו לכאן לשם גיוס כספים למען יהודי ירושלים. מכאן, אך כפי ש" להונג-קונג. כאן בולטים הנדיבים לבית ששון, האחים כדורי ובייחוד החוקר המופלא של השירה העברית בימי הביניים יוסף שאול עבדאללה. חכם זה השיג על חכמי אירופה, חוקרי השירה העברית בימי הביניים, ובייחוד על חיים בראדי, שלא ירדו לשחת השירה העברית של תור הזהב בספרד, בשל מיעוט זיקתם לאווירה הערבית. הוא פירסם סידרת מאמרים ב"הצפירה" מלפני שמונים ושתיים שנה בשם: "קול הסירים חחת השיר", סידרה שעשתה רושם עז בעולם המדעי. דומני, שחכם זה היה ראוי לתיאור גרוב מזה המצוי כאן. ושוב: בתי הכנסת, הקהילה ועוד.

וכך "צועדים" אנו עם המחבר לנפאל, אינדונזיה, תאילאנד, באנגקוק ומגיעים עד ליפאן וכת המדינה, שמצעדיה ברחובות ירושלים זוכים אצלנו לפרסום רב בכל כלי התקשורת. האחרונה בקהילות היא יהדות סין, שמכמה עשרות אלפים בראשית המאה שלנו נותר יהודי אחד בלבד, שגם הוא נמטר ב"1981.

כללו של דבר, לפנינו סקירה כללית ותמציתית. שהיא מאוד מאוד אינפורמטיבית. ודאי שפה זו ניתנת למלא ומסתמא יעשה זאת מחברנו במהדורה הבאה. "עד לחשבון" (אוסף, שמן הדין היה במקום בו מדובר על בודהא ותורתו להזכיר את התרגום העברי לתורת בודהא, של גצל זליקוביץ (יצא בניו יורק לפני ששים שנה). מזכיר המחבר את שלמה ריגמן וספרו "מסעות שלמה". אולם את הספר הריציאו שניים: פרץ סמולנסקין וזאב ולך שור. ובכן שור סייר אף הוא בארצות המזרח ופירסם רשימות מלאות ענין בעתונות העברית על סיוריו אלה באסיה ריקה, הודו, סין, האיים הפיליפינים ועוד, שרק חלק מהן כינס לספרו "מתוות החיים". וחבל שקשאני לא נדרש לתיאורים אלה.

כבר התמחה המחבר בסדרות מונוגרפיות על קהילות ישראל רחוקות וגיירות וכן על עזות, כלומר נושאים, אפילו והם מופיעים בכותרות אינגן יודעם אותם, אלא במידה מועטת ולעתים אף זה לא. מעלות המונוגרפיות האלה הן מרובות: הרי צאתן היא עממית-פופולארית ומבוססת על ספרות מכל הסוגים וכן על ידיעות אישיות. אף מוסיפים לוויית הן לחברות אלה הצילומים, הממחישים, את הטקסט. המחבר דומה שהוא חקע את עצמו לנושא זה של קהילות ישראל במקומות, שהן וחולדותיהן עלומות בדרך כלל מן הרבים. הוא מוציא זה שנים חוברת אחרי חוברת ובצירופן הן מעין לקסיקון לעדות וקהילות גיירות ורחוקות. בנוסף זה הוא מקרב, והפעם ללא כל הפרזה, תפוצות ישראל אלה אלינו ומסתמא גם להיפך, במידה ששולטת הן ב"עברית (אנב, מן הראוי לתרגמן ללשונות המהלכות בתפוצות אלה).

הפעם לפנינו חוברת על קהילות ישראל במזרח הרחוק. לפני שהוא בא לתאר את אחינו ויציירת קהילותיהם בארצות השונות שם, הוא מתאר במגרש בש את עמי המזרח הרחוק, דתיהם, אמונותיהם ודעותיהם, הנופים הסטגונים, שכיות החמדה הארכיטקטוניים מימים קדומים, האוכלוסייה, הדתות ומאמינין: ההינדואיזם, בודהיזם, הפולחנים, יצירתן של דתות אלה והתפתחותן ואף התפצלותן לכיתות שונות ומגוונות. בתיאור קונפוציוס אף מביא הוא ילקוט מדבריו. וכך הוא ממשיך בתיאור השינטו-איזם ביפן עד למאמיני הולאילאמה בטיבט. מכאן, שעולם זה ורחוק זה מהעולם היהודי משך במשך הדורות האחרונים לא מעט מאחינו אם מהמזרח (ב"עיקר מבגדד) ואף מאירופה.

"העם הנודד" לא "פסח" גם על המזרח הרחוק, לרוב בעקבות חדירת ארצות אירופה לשם. לשם עיבד נושא המונוגרפיה שלפנינו אף ערך המחבר סיור ביבשת הודו ובארצות המזרח הרחוק ותוך שייחוח עם אישי המקומות החקקה הוא אחרי עקבות אחינו בעבר הרחוק והרוב עד ימינו אלה ועד בכלל. דרכו בתיאורי ארצות המזרח הרחוק היא: תיאור היסטורי וגיאוגרפי של האזור, גלגולי ההיסטוריה המדינית בדורות האחרונים ולבסוף הוא מגיע לסיפור תולדות הקהילה היהודית מראשיתה, במידה שיש כול הוא להתחקות אחרי ראשית זה עד ימינו אלה. בתיאור ימינו אלה בולט ביותר ענין היחוסים של המדינות עם מדינת ישראל, בין אם מצויים במדינות ההן יהודים או לאו. אף בולש הוא לעיתים אחרי תיאורים מדורתי קודמים, שכן הגיעו יהודים ובכללם גם סוחרים עברים עוד במאה הקדומה למת לאותם האיזורים ותיארו אותם בעברית המליצית שמלפני מאה שנה ויותר. כך כבר בתיאור הקהילה הראשונה: סינגאפור, שעליה מספר החייר ה"גודע יעקב ספיר, כי "שפתם אתם, מלבושיהם ומנהגיהם כודכי אבותיהם בארץ מולדתם (בגדד), אבל גם משטני הארץ למדו, ויתדמו לעשות כמנהגי איי"